

TAUSTINFO

ADMINISTRATIIVSETE AKTSIOONIDE MÕJU TARBIJAHINDADE KASVULE 2002. AASTAL

Majanduse suletud sektorisse, mida administratiivsetel otsustel põhinev hinnakujundus mõjutab, kuuluvad sellised majandusharud, mis ei ole avatud konkurentsile välismaiste ettevõtetega. Üldjuhul kuuluvad suletud sektorisse erinevad teenindusettevõtted. **Kui mingi teenindusettevõtte omab turul monopolset seisundit või riik leiab, et teatud teenuseid peab elanikele pakkuma turuhindadest odavamalt, siis loetakse nende ettevõtete poolt pakutavate teenuste hindu administratiivselt reguleeritavaks.** Eestis oli selliste hindade osakaal tarbija ostukorvis 2001. aastal 15%. Enamiku sellest moodustasid monopoolses seisundis ettevõtete poolt pakutavate teenuste hinnad.

Suletud sektori hindade kasvu aluseks on peamiselt tootlikkuse suurenemine välismaisele konkurentsile avatud sektoris. Üldjuhul kehtib sama ka administra-

tiivselt reguleeritud hindade kohta, mis Eestis moodustavad suurema osa suletud sektori hindadest. Niikaua, kui reguleeritud hindade pikaajaline dünaamika on kooskõlas majanduses toimivate protsessidega (tootluse kasvuga avatud sektoris), ei ole nende reguleeritavuse astmel tähtsust. **Nende erinevus suletud sektori muudest hindadest seisneb selles, et neid hindu tõstetakse ebaregulaarselt. Seetõttu on administratiivselt reguleeritud hindade tõusukõver astmeline.**

Protsessi, mis põhjustab mingite konkreetsete administratiivselt reguleeritud hindade tõstmise, nimetatakse administratiivseks aktsiooniks. Selleks võib olla nii maksusüsteemi ja subsidiumide muutmine kui ka lihtsalt hindade tõstmine. Allpool on vaadeldud selliste aktsioonide prognoositavat mõju Eesti tarbijahinnaindeksile 2002. aastal.

I. MAKSUSÜSTEEMI MUUDATUSED

1. Eesti maksualase seadusandluse harmoneerimine Euroopa Liidu (EL) vastava seadusandlusega mõjutab 2002. aastal teatud määral **aktsiisimakse**. Tubaka aktsiisimäära ühtlustamiseks ELi tasemega on kavas tõsta sigaretipaki hinda 90 senti võrra (see tähendab tubakatoodete ligi 6%list kallinemist). Selle aktsiooni mõju tarbijahinnaindeksile jääb **0,1 protsendipunkti** piiresse;
2. riigi tasandil tõstetakse kohati väga olulisel määral **maa maksustamise hinda**. Ühtaegu on mitmed kohalikud omavalitsused teatanud kavatsusest maamaksu määra alandada. Arvestades asjaolu, et maamaksu osatähtsus tarbija ostukorvis on väike, ei kujune sellegi muutuse mõju THI-le suuremaks kui **0,1–0,2 protsendipunkti**;
3. **käibemaksuga** maksustatavate kaupade ja teenuste nimistut ning mõnede hüviste käibemaksu määra kavatsetakse muuta vaid minimaalselt. 2002. aastast hakkavad kehtima järgmised muudatused:
 - 3.1. seni maksuvabade matusetarvete ja -teenuste maksumääraks kujuneb 5%;
 - 3.2. teatri- ja kontserdipiletite maksumäär suureneb 0%lt 5%le;
 - 3.3. kinnisasja rentimine muutub varasemalt 18%lt maksuvabaks;
 - 3.4. rahvusvahelisel lennuliinil kasutatava õhusõiduki ja sellega koos võõrandatava varustuse käibemaks väheneb 18%lt 0%le;
 - 3.5. inimelundid ja -koed, inimveri ja sellest valmistatud veretooted ning rinnapiim vabastatakse käibemaksust.

Kokkuvõttes ei ole nende meetmete mõju tarbijahinnaindeksile märkimisväärne. Tegemist on pigem maksumäärade vastavusseviimisega ELi nõuetega.

Muude avaliku sektori aktsioonide, nagu kohustusliku töötuskindlustuse, mis võib tõsta tööjõukulutusi maksimaalselt 1,5%, ravikindlustusseadusest tulivate muudatuste jms mõju tarbijahinnaindeksile on

samuti marginaalne – hinnanguliselt alla **0,1 protsendipunkti**.

Maksusüsteemi muutused 2002. aastal kokkuvõttes inflatsioonitempot ei kiirenda: aktsiiside suurendamise mõju jääb tagasihoidlikuks, maamaksu tõus ei oma erilist mõju tänu selle väikesele osatähtsusele keskmise eratarbija ostukorvis ning ka muude aktsioonide mõju kujuneb marginaalseks.

II. REGULEERITUD HINDADE ADMINISTRATIIVNE TÕSTMINE

2002. aastal on olulisemad järgmised reguleeritud hindade muutused:

2.1. kõige enam kiirendab inflatsioonitempot **elektrihinna** tõus: 1. aprillist planeeritakse eri kliendigruppide elektritariife tõsta 5–30%. Lisaks suurendab eratarbija kulutusi kehtestatav kuu abonenttasu, mis seni puudus. Kiiranalüüsi järgi on elektrihinna tõusu otsene mõju tarbijahinnaindeksile **0,6 protsendipunkti** ning tööstuse tootjahinnaindeksile **0,4–0,5 protsendipunkti**. Kuna elekter on paljude ostukorvis olevate tootegruppide sisendiks, võib elektrihinna tõusu kogu mõju tarbijahindadele ulatuda kuni **1,1 protsendipunkti**. Seega on ca 30% kogu 2002. aasta

prognoositavast hinnatõusust seotud elektri kallinemisega;

2.2. eraisikuile müüdava gaasi hind tõuseb alates 1. jaanuarist 14,5%;

2.3. gaasi kallinemisega on seotud ka soojusenergia hind, mis näiteks Tallinna elanike jaoks tõuseb 2002. aastal 8,6%;

2.4. vee- ja kanalisatsiooniteenused kallinevad Tallinnas alates 1. veebruarist 5,7%;

2.5. 2001. a detsembri alguses sai teatavaks ka see, et digitaaltelefoni kuumaksu tõstetakse 32% ja analoogtelefoni oma 68%.

Nende hinnatõstmisaktsioonide otsene mõju THI kasvule on toodud tabelis 3b.

Tabel 3b. Administratiivsete aktsioonide hinnanguline mõju tarbijahindade kasvule 2002. aastal

Aktsiooni nimetus	Hinnakasv (%)	Osakaal (%)	Mõju THI kasvule (protsendipunkti)	
			kuus	2002. a (hinnang)
Elektrihinna tõstmine (1. aprill 2002)	30	2,74-3,12	0,82-0,94	0,6-1,1
Gaasi kallinemine (1. jaanuar 2002)	14,5	0,72	0,11	0,1
Soojusenergia kallinemine Tallinnas (1. jaanuar 2002)	8,6	4,65	0,2-0,4	0,2-0,4
Vee- ja kanalisatsiooniteenuste kallinemine Tallinnas (1. veebruar 2002)	5,7	1,5	0,05-0,1	0,0-0,1
Maamaksu tõstmine (1. jaanuar 2002)	>100	0,1-0,2		>0,1-0,2
Telefoni kuumaksu tõstmine (1. jaanuar 2002)	32	0,4-0,6	0,1-0,2	0,1-0,2
Tubakaaktsiisi tõstmine (juuli 2002)	6	2,95	0,18	0,1
Summaarne võimalik mõju				1,2-2,2

Kokkuvõttes kujuneb administratiivselt reguleeritud hindade tõstmine 2002. aastal oluliseks inflatsiooniteguriks. Kui tänu sellele administratiivsed hinnatõstmisaktsioonid järgnevatel aastail vähenevad, siis võib seda pidada normaalseks reguleeritud hindade tõstmiseks. Kui aga Eesti tootmis- sisendite (palgad, suletud sektori hinnad) ja väl-

jundite (töötlev tööstus, eksport) hinnakasvu suur erinevus jääb püsima pikemaks perioodiks, võib see vähendada eksporttoodangu kasumlikkust.

Administratiivsete hinnatõstmisaktsioonide analüüsi tulemused olid aluseks ka Eesti majanduskasvu ja inflatsiooniproгноosi koostamisel (vt taustinfo lk 8–10).